

Vergaderjaar 2018–2019

35 000 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2019

Nr. 11

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 november 2018

Met deze brief geven wij antwoord op het verzoek van het lid Van der Lee zoals dat is gedaan in uw ordedebat van 17 oktober jl. (Handelingen II 2018/19, nr.14, Regeling van werkzaamheden)

Context

Van zondag 14 tot en met dinsdag 16 oktober bracht de Chinese premier Li Keqiang een bezoek aan Nederland. Het is 14 jaar geleden dat een Chinese premier Nederland bezocht. Het bezoek volgde op het bezoek dat premier Rutte in april aan China bracht, vergezeld van Minister Kaag (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), Minister Schouten (Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), Minister Bruins (Medische Zorg en Sport), Staatssecretaris Van Veldhoven (Infrastructuur en Waterstaat) en een bedrijfsleven delegatie.

Via bezoeken als deze versterkt Nederland de banden met het Chinese leiderschap, hetgeen een positief momentum creëert op alle niveaus waarop Nederland met China samenwerkt. Het bezoek van de Chinese premier heeft ertoe geleid dat de samenwerking op diverse terreinen verder is vormgegeven. Hieronder worden deze terreinen toegelicht als onderdeel van een bredere beschrijving van de diverse onderdelen van het bezoek.

Bezoek

Premier Li Keqiang kwam op zondag 14 oktober aan op Schiphol en werd namens het kabinet verwelkomd door Minister Bruins.

Het officiële gedeelte op 15 oktober bestond uit een welkomstceremonie, een tête-à-tête tussen de beide premiers, een delegatieoverleg, de

ondertekening van overeenkomsten, een persconferentie en een lunch. 's Avonds werden Premier Li Keqiang en zijn echtgenote mevrouw Cheng Hong in audiëntie ontvangen door Hunne Majesteiten Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima.

De delegatie van premier Rutte bestond onder meer uit de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Hugo de Jonge, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Kajsa Ollongren, de Minister van Buitenlandse Zaken, Stef Blok, de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Sigrid Kaag, de Minister van Economische Zaken en Klimaat, Eric Wiebes, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, Stientje van Velthoven. De Chinese delegatie bestond naast premier Li uit onder meer de Minister van Buitenlandse Zaken Wang Yi, de voorzitter van de *National Development and Reform Commission* (NDRC) He Lifeng, en de Minister van Handel Zhong Shan. Van Chinese zijde waren ook veel bedrijven aanwezig.

Brede agenda

Tijdens de officiële gesprekken zijn vele facetten van de bilaterale relatie besproken, waaronder klimaatverandering, internationale handel, ouderenzorg, duurzame stedelijke ontwikkeling, de Rohingya's en Noord-Korea.

Zoals premier Li Keqiang tijdens de persconferentie zelf aangaf, zijn tijdens de gesprekken ook mensenrechten aan de orde gekomen. Het ging hierbij over mensenrechten in het algemeen en die van religieuze minderheden zoals in Xinjiang in het bijzonder.

Premier Rutte heeft de klimaatinspanningen van China verwelkomd, inclusief deelname aan de *Global Commission on Adaptation* (GCA), en heeft aangegeven dat Nederland het belangrijk vindt dat de klimaatdoelstellingen in het akkoord van Parijs worden gehaald.

Zowel China als Nederland benadrukten te hechten aan handelsliberalisering en het op regels gebaseerde mondiale handelssysteem, juist in deze tijden van toenemend economisch nationalisme. Nederland heeft daarbij het belang onderstreept van een eerlijk en open handelssysteem met een gelijk speelveld, en vroeg de Chinese premier zorgen op het gebied van markttoegang, technologieoverdracht en intellectueel eigendom te adresseren.

Premier Li gaf aan dat China zijn markt verder wil openen door buitenlandse bedrijven een meerderheidsaandeel in *Joint Ventures* toe te staan. Het gaat hierbij om productie (*manufacturing*) en infrastructuur. Voor andere sectoren zou nog geen tijdslijn beschikbaar zijn. Hij onderstreepte verder het belang van hervorming van de WTO.

Premier Li was duidelijk geïnteresseerd in samenwerking op met name het gebied van ouderenzorg. Afgesproken is dat de mogelijkheden hiertoe verder zullen worden onderzocht.

Overeenkomsten

Op 15 oktober zijn vier overeenkomsten getekend in aanwezigheid van de beide premiers. Allereerst tekende Minister Kaag voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking met de Chinese Minister van Handel Zhong Shan een overeenkomst ter versterking van de economische samenwerking in derde markten. Hoewel de overeenkomst zich niet beperkt tot bepaalde sectoren, kan bijvoorbeeld worden gedacht aan

samenwerking in derde markten op het gebied van connectiviteit. Dit kunnen ook projecten zijn die in het kader van China's *Belt and Road Initiative* worden uitgevoerd. De overeenkomst benadrukt dat de samenwerking economisch, milieutechnisch en maatschappelijk duurzaam dient te zijn, en plaatsvindt op basis van internationale standaarden, openheid, transparantie, en non-discriminatie bij overheids-aanbestedingen. Deze uitgangspunten zijn in lijn met de EU-strategie voor connectiviteit tussen Europa en Azië. Voorts sloot het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit twee overeenkomsten met de Algemene Douaneadministratie van China over respectievelijk de export van rundersperma van Nederland naar China, en over de papierloze afhandeling van import en export van bepaalde categorieën landbouwproducten. Tot slot tekende het Nederlandse Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) een overeenkomst met het *Chinese Aeronautical Establishment* over wetenschappelijke samenwerking op het gebied van de burgerluchtvaart.

Eveneens op 15 oktober vond een lunch plaats waarbij Chinese en Nederlandse delegatieleden aanwezig waren. Ook was een brede vertegenwoordiging uitgenodigd van Nederlanders die op diverse manieren een voorname rol spelen in de betrekkingen: in de politiek, in het bedrijfsleven, in de wetenschap en in de cultuur.

Op 16 oktober volgde een bezoek aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, waarbij ook een aantal Kamerleden aanwezig waren, en een bedrijfsleven evenement.

Bedrijfsleven

Het bedrijfsleven evenement bestond uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof een besloten evenement met een beperkt aantal CEO's van grote Nederlandse bedrijven die actief zijn op de Chinese markt. Na een korte presentatie per bedrijf volgde een rondetafelgesprek met beide premiers, waarin de bedrijven hun zorgen over bescherming van intellectueel eigendom, markttoegang en een ongelijk speelveld op tafel legden. Aansluitend vond een groot publieksevenement plaats, het zogenoemde *Business Forum*, waaraan circa 400 Nederlandse en Chinese bedrijven deelnamen. Het *Business Forum* opende met toespraken van premier Rutte, premier Li, Minister Kaag en Minister Zhong Shan.

Tussen het CEO-evenement en het *Business Forum* werden in aanwezigheid van beide premiers een aantal *Memoranda of Understanding* en contracten gesloten. Er werden in totaal acht samenwerkingsovereenkomsten getekend, met zes Nederlandse bedrijven (sommige bedrijven tekenden twee overeenkomsten). Een goed voorbeeld is het bedrijf Lithium Werks, dat een overeenkomst tekende met het management van *Jiashan Economic and Technological Development Zone*, inzake de vestiging van een *Green Energy Storage* bedrijf; een investering van 1,6 miljard Euro. Andere overeenkomsten gingen over verdere ontwikkeling van samenwerking (2x), de totstandkoming van een joint venture (2x), versterkte strategische samenwerking (2x, waaronder samenwerking m.b.t. online boekingen) en een demonstratieproject op het gebied van technologie en innovatie.

Later die dag bracht Premier Li een onverwacht bezoek aan de Universiteit van Leiden, waar hij werd ontvangen door Rector Magnificus Professor Stolker. Vervolgens reisde de Chinese delegatie door naar Brussel.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
S.A.M. Kaag